

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС. ФІНАНСОВЕ ПРАВО. ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 342.951

DOI: 10.32342/2709-6408-2024-1-8-8

НАТАЛЯ САВИЦЬКА,

*аспірантка кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства Сумського
державного університету (м. Суми)
ORCID: 0000-0001-6694-0300*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ СУДДІВ АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДІВ: БЕЗПЕКА ТА ОСВІТА

Незалежність суддівського корпусу є фундаментальним елементом забезпечення верховенства права та ефективного функціонування судової системи в демократичному суспільстві. Проте, реалізація цього принципового положення нерідко стикається з численними викликами та вимагає постійного вдосконалення механізмів його імплементації. Дана стаття присвячена дослідженню ключових напрямків оптимізації засад внутрішньої незалежності суддів адміністративних судів в Україні з урахуванням сучасного соціально-політичного контексту та реалій функціонування судової гілки влади. У дослідженні представлено пропозиції щодо вдосконалення комплексу заходів із забезпечення внутрішньої незалежності суддівського корпусу адміністративних судів України. Вони базуються на ґрунтовному аналізі систематизованих та узагальнених емпіричних даних із щорічних доповідей про стан дотримання принципу незалежності суддів за 2017-2023 роки, звітної документації Transparency International Україна, а також критичному вивченні інших аналітичних матеріалів, судових рішень Вищої кваліфікаційної комісії суддів та нормативних актів Вищої ради правосуддя. Одним із пріоритетних напрямків удосконалення визначено розвиток інституційної системи забезпечення охорони та безпеки професійної діяльності суддівського корпусу, особливо в умовах воєнного стану. Акцентується на важливій ролі Служби судової охорони у створенні безпечного середовища для незалежного здійснення судочинства представниками феміди без зовнішнього тиску та загроз для життя і здоров'я. Аналізуються правові аспекти адміністративно-правового статусу цього правоохоронного органу, його структурна побудова, перелік повноважень та специфіка діяльності в умовах ведення бойових дій. Другим ключовим напрямком оптимізації засад внутрішньої незалежності суддів визначено інституційне забезпечення системи суддівської освіти як невід'ємного елементу формування високопрофесійного, незалежного та компетентного суддівського корпусу. Висвітлюються нагальні проблеми та виклики у цій сфері, а також концептуальна роль і практична діяльність Національної школи суддів України щодо адаптації навчальних програм до сучасних реалій функціонування судової системи, зокрема пов'язаних із воєнним конфліктом та імплементацією норм міжнародного гуманітарного права. У статті акцентується, що виключно комплексний підхід, який поєднує заходи інституційного забезпечення безпеки суддів та високоякісну суддівську освіту, здатен гарантувати належне функціонування судової системи та повноцінну реалізацію принципу внутрішньої незалежності суддівського корпусу в Україні. Послідовні зусилля у зазначених напрямках сприятимуть утвердженню високого рівня суспільної довіри до судової влади та верховенства права в державі.

Ключові слова: внутрішня незалежність суддів, адміністративні суди України, судова реформа, Служба судової охорони, Національна школа суддів.

Постановка проблеми. Проблема забезпечення внутрішньої незалежності суддів адміністративних судів є надзвичайно актуальною в умовах сучасного правового поля України. Генеза пропозицій щодо вдосконалення системи гарантування внутрішньої незалежності суддівського корпусу юрисдикції адміністративних судів України має своїм підґрунтям систематизовані й узагальнені емпіричні дані зі щорічних оглядово-аналітичних доповідей про стан дотримання принципу незалежності суддів за 2017-2023 роки, інформаційно-рекомендаційні матеріали із щорічних звітів неурядової правозахисної організації Transparency International Україна, а також авторський критичний аналіз інших аналітичних звітів, рішень Вищої кваліфікаційної комісії суддів та нормативно-регулятивних актів Вищої ради правосуддя.

Загалом, Щорічна доповідь про стан забезпечення принципу незалежності суддів в Україні здійснює комплексний огляд ключових аспектів правового регулювання у сфері відправлення правосуддя, дотримання гарантій суддівської незалежності та аналіз випадків втручання в професійну діяльність представників феміди. Цей аналітичний документ висвітлює актуальні проблемні питання забезпечення незалежності суддівського корпусу та окреслює можливі шляхи її посилення. Відповідно до положень Закону України «Про Вищу раду правосуддя», підготовка щорічної доповіді є однією з важливих функціональних компетенцій зазначеної інституції. Цей правовий акт слугує базисом для подальшої законотворчої діяльності, спрямованої на вдосконалення нормативно-правового забезпечення сталого функціонування судової системи держави.

Додатково, у щорічній доповіді здійснюється комплексний розгляд нагальних проблем, що виникають у практичній діяльності судової гілки влади України. Зокрема, серед пріоритетних питань виокремлюється дефіцит кадрового забезпечення суддівського корпусу, нестача персоналу для обслуговування судових установ, необхідність реконструкції зруйнованої інфраструктури судових будівель, фінансово-економічні труднощі, процедури дисциплінарного провадження щодо суддів та підвищення рівня їх професійної відповідальності, а також імплементація новітніх інформаційно-комунікаційних технологій в судочинство шляхом впровадження електронних судових процесів [1].

Пропонуємо звернути особливу увагу на певні напрями вдосконалення заходів щодо забезпечення внутрішньої незалежності суддів адміністративних судів в Україні.

Стан дослідження. Значну увагу цьому аналізованому питанню приділяють як українські, так і міжнародні науковці та експерти. Аналіз різних джерел дозволяє виявити ключові напрями досліджень та висвітлити найбільш суттєві аспекти даної проблематики. Так, у статті «Роль служби судової охорони у забезпеченні охорони та підтримання громадського порядку в судах в умовах воєнного стану» В.Д. Шаповал, О.В. Плєскун, Є.Є. Лашко, Л.Є. Даценко, І.В. Пустовіт розглядається діяльність Служби судової охорони у контексті забезпечення безпеки суддів під час воєнного стану. Автори аналізують правові аспекти, організаційну структуру та функції цього органу.

О. Маловецький представляє оцінку ефективності роботи Служби судової охорони, акцентуючи на важливості її ролі у забезпеченні належних умов для незалежної діяльності суддів. Дисертація О.М. Кіпчарського присвячена комплексному дослідженню адміністративно-правового статусу Служби судової охорони в Україні. Робота охоплює питання організаційної структури, функцій та правового регулювання діяльності цього органу. L. Armytage у своїй статті розглядає міжнародні практики підготовки суддів та їхній вплив на незалежність суддівського корпусу та аналізує принципи, на яких базується суддівська освіта, та її значення для забезпечення незалежності суддів.

Метою статті є визначення та аналіз ключових напрямків удосконалення засад забезпечення внутрішньої незалежності суддів адмінсудів в Україні в сучасних реаліях.

Виклад основного матеріалу. Першочерговим вектором оптимізації імплементації принципу внутрішньої незалежності суддівського корпусу юрисдикції адміністративних судів в Україні є розбудова інституційної системи гарантування охорони представників феміди. Задля

забезпечення реалізації гарантій недоторканності та безпеки суддів, а також відвідувачів судових установ, було створено спеціалізований правоохоронний підрозділ судової міліції під назвою «Грифон». Зазначений орган функціонував до 2015 року, після чого рішенням компетентних органів державної влади був ліквідований. Після припинення діяльності «Грифона» його функціональні обов'язки тимчасово перебрати на себе Національна поліція України та Національна гвардія України. Інституцію Служби судової охорони було засновано лише у квітні 2019 року, і до моменту її створення в судових установах на території України неодноразово фіксувалися випадки порушення громадського правопорядку [2, с. 593].

Згідно з О. Маловецьким, незалежний суд не може функціонувати без наявності спеціалізованого органу, який відповідає за охорону судів та забезпечення безпеки учасників судових процесів [3]. Відповідно до чинного законодавства, Служба судової охорони несе відповідальність за підтримання громадського порядку в судових установах, запобігання проявам неповаги до судової влади, а також за охорону будівель суду. Окрім того, Служба здійснює забезпечення безпеки суддів, членів їхніх сімей, працівників судів та учасників судових процесів, згідно із положеннями Закону України «Про судоустрій і статус суддів».

Служба судової охорони функціонує як складова частина системи правосуддя та підпорядковується Вищій раді правосуддя та Державній судовій адміністрації України. Згідно з Регламентом Вищої ради правосуддя, керівник Служби судової охорони зобов'язаний щорічно до 15 березня подавати письмовий звіт про діяльність Служби. Цей звіт повинен містити інформацію про організаційну структуру, функції, укомплектованість Служби, виконання нею повноважень щодо охорони об'єктів судової системи, навчання та підвищення кваліфікації персоналу, а також про стан забезпечення судових установ технічними та інженерно-технічними системами безпеки [4].

Згідно з поглядами О. Кіпчарського, адміністративно-правовий статус Служби судової охорони можна розглядати через такі аспекти:

1) цільовий блок, що охоплює призначення Служби, процедуру її утворення, основні функції, роль у системі органів публічної влади, а також механізми підконтрольності та підзвітності;

2) структурно-організаційний блок, який включає питання фінансового забезпечення персоналу, процедури конкурсного відбору на посади, механізми кар'єрного росту, територіальну та кадрову структуру Служби, розподіл обов'язків між керівництвом та підрозділами, процес ухвалення управлінських рішень, а також застосування фізичних заходів впливу щодо порушників;

3) компетенційний блок, що визначає спектр повноважень Служби судової охорони та її співробітників, включаючи їхні права та обов'язки, внутрішню і зовнішню адміністративну діяльність, методи та форми роботи, юридичну відповідальність та інші пов'язані аспекти [5, с. 137].

З початком воєнних дій значно зросли ризики для функціонування українських судових установ. У цей період понад 86 500 небезпечних предметів, таких як вогнепальна зброя, гранати, ножі, газові балончики та інші види зброї, могли бути потенційно внесені до судів України. У зв'язку з цим Консультативна місія Європейського Союзу в Україні та Служба судової охорони розпочали спільну інформаційну кампанію, спрямовану на привернення уваги громадськості до проблем безпеки у судових установах. Кампанія орієнтована на представників юридичної спільноти України, включаючи адвокатів, суддів, прокурорів, а також на громадян, які взаємодіють із різними органами судової влади по всій Україні [6].

Ми вважаємо, що Служба судової охорони відіграє ключову роль у забезпеченні внутрішньої незалежності судів через створення безпечного середовища для їхньої діяльності. Незважаючи на те, що основна функція Служби судової охорони полягає у забезпеченні безпеки судових установ, її діяльність безпосередньо сприяє підтриманню незалежності судової влади через декілька аспектів:

1) завдяки охороні судів, суддів, працівників суду та учасників судових процесів, Служба

судової охорони сприяє формуванню безпечного середовища, вільного від зовнішнього тиску та впливу. Це сприяє підтриманню неупередженості та незалежності судової системи;

2) діяльність Служби судової охорони спрямована на запобігання актам залякування чи примусу стосовно суддів, працівників суду та учасників судових процесів. Такий захист є вирішальним для того, щоб судді могли ухвалювати рішення без страху помсти, що сприяє їхній внутрішній незалежності;

3) у періоди конфліктів чи кризових ситуацій роль Служби судової охорони стає ще важливішою. Швидке реагування на загрози безпеці та підтримання порядку в судових установах дозволяє судовій системі функціонувати безперебійно навіть у складних умовах, що сприяє підтриманню її незалежності.

Таким чином, діяльність Служби судової охорони, хоча й зосереджена на фізичній безпеці, значно сприяє забезпеченню більш широкої мети – гарантуванню незалежності суддів. Через створення безпечного та стабільного середовища, Служба судової охорони забезпечує умови, за яких судді можуть приймати рішення, керуючись законом, без зовнішнього чи внутрішнього тиску чи загроз.

Другим напрямом вдосконалення реалізації принципу внутрішньої незалежності суддів адміністративних судів в Україні є забезпечення якісної суддівської освіти. Суддівська освіта є надзвичайно важливою для розвитку компетентності суддів, покращення якості правосуддя та функціонування судів. Інституціоналізація суддівської освіти відбулася відносно нещодавно, завдяки підтримці Світового банку, ПРООН та багатьох двосторонніх донорів, що фінансують проекти правової та судової реформи, що спричинило стрімке зростання цієї сфери. Судова підготовка розглядається як важливий елемент сприяння сталому розвитку через створення безпечного інвестиційного середовища, зміцнення незалежності судової влади та покращення доступу до правосуддя.

Існують дві правові рамки, в межах яких діють навчальні програми для суддів. Цивільна (континентальна) система, побудована на кар'єрному підході до призначення суддів, де судді призначаються на термін їхньої кар'єри. Цей підхід до навчання є структурованим, комплексним і забезпечує високу якість, однак є дорогим і може бути жорстким. Система загального права базується на відборі суддів із числа досвідчених юристів, які залишаються на посаді без підвищення до виходу на пенсію. Вона доступна, практична і орієнтована на судову практику, але надає менш повну основу для структурованого навчання. Освітні проблеми та виклики є універсальними для обох систем, незважаючи на їх відмінності. Разом з тим, обидві системи мають певні проблеми:

1) забезпечення балансу між потребою в адекватних та стійких ресурсах від уряду та збереженням незалежності судової влади.

2) інтеграція суддівської підготовки з ширшим законодавчим полем та розвитком правосуддя.

3) співпраця з освітянами для розробки технічно обґрунтованих навчальних програм, оскільки розробка навчальних планів підготовки суддів загалом є нерівномірною та несистематичною.

4) недостатньо якісний моніторинг освітніх програм для суддів [7, с. 25].

Щодо діяльності Національної школи суддів України, зазначимо, що ця установа має спеціальний статус державної установи, яка забезпечує підготовку висококваліфікованих фахівців для судової системи та займається науково-дослідною діяльністю. Національна школа суддів України функціонує незалежно від законодавства про вищу освіту [8].

В умовах воєнного стану Національна школа суддів України активно працювала над розв'язанням проблематики, яка пов'язана з міжнародним гуманітарним правом, військовими та воєнними злочинами, а також злочинами проти людяності, національної безпеки та оборони. Особлива увага була приділена питанням відшкодування збитків, спричинених воєнними злочинами, застосуванню практики Європейського суду з прав людини під час судочинства, а також розробці різноманітних навчальних програм та використанню гнучких методів навчання.

У 2023 році Національна школа суддів України провела серію навчальних заходів для суддів Верховного Суду та Вищого антикорупційного суду України, а також інших працівників апаратів судів та Служби судової охорони. За участю 60 суддів Верховного Суду та 12 інших суддів у якості викладачів та розробників, школа провела навчання, що спричинило підвищення професійного рівня 10 010 суддів, 25 000 працівників апарату та 5 000 працівників Служби судової охорони. Ефективність цих заходів становила понад 90 відсотків [9].

Стратегічні удосконалення внутрішньої незалежності суддів адміністративного суду в Україні є мультимодальними та багатограними, охоплюючи широкий спектр дій для адаптації та вдосконалення судової системи в умовах актуальних викликів сучасності.

Одним із аспектів стратегії є реформація системи правосуддя, спрямована на вдосконалення процесів судового вирішення справ, особливо в аспекті використання дистанційних технологій у судовій діяльності. Крім того, удосконалення відбувається у контексті впровадження спеціальних норм та процедур для режимів воєнного стану, а також розгляду можливостей застосування штучного інтелекту в суддівській практиці.

Паралельно, звертається увага на систему безпеки та захисту суддів, спрямовуючи зусилля на створення безпечних умов для виконання їхніх обов'язків. Ініціативи також спрямовані на забезпечення прозорості та доступності інформації про судову діяльність, що сприяє підвищенню взаєморозуміння між судовою владою та суспільством.

У ситуації воєнного конфлікту Національна школа суддів України відіграє ключову роль у забезпеченні компетентності суддів з питань міжнародного гуманітарного права та адаптації до нових реалій та відновлення після конфліктів.

Висновки. Забезпечення внутрішньої незалежності суддів є невід'ємною складовою ефективного функціонування судової системи та верховенства права в Україні. У статті розглянуто напрями вдосконалення засад внутрішньої незалежності суддів адміністративних судів, що охоплюють законодавчі заходи безпеки та суддівську освіту. По-перше, важливим аспектом є розвиток системи забезпечення безпеки та охорони суддів, особливо в умовах воєнного стану. Діяльність Служби судової охорони відіграє ключову роль у створенні безпечного середовища для роботи суддів, вільного від тиску та загроз. По-друге, суддівська освіта є невід'ємним елементом формування незалежних, компетентних і неупереджених суддів. Національна школа суддів повинна й надалі адаптувати свої навчальні програми до нових викликів, зокрема пов'язаних із війною та міжнародним гуманітарним правом.

Список використаних джерел

1. Вища рада правосуддя затвердила Щорічну доповідь за 2022 рік «Про стан забезпечення незалежності суддів в Україні». *Вища рада правосуддя*: вебсайт. URL: <https://hcj.gov.ua/news/vyshcha-rada-pravosuddya-zatverdyla-shchorichnu-dopovid-za-2022-rik-pro-stan-zabezpechennya> (дата звернення: 07.06.2024).

2. Шаповал В.Д., Плєскун О.В., Лашко Є.Є., Даценко Л.Є., Пустовіт І.В. Роль служби судової охорони у забезпеченні охорони та підтримання громадського порядку в судах в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 6. С. 592–597. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-6/137>

3. Маловецький О. Служба судової охорони є взірцем ефективної роботи. *Судова влада в Україні*: вебсайт. URL: <https://te.arbitr.gov.ua/archive/1216231/> (дата звернення: 07.06.2024).

4. Про розгляд звіту щодо діяльності Служби судової охорони у 2022 році: рішення Вищої ради України № 756/0/15-23 від 27 лип. URL: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/40760> (дата звернення: 07.06.2024).

5. Кіпчарський О.М. Адміністративно-правовий статус Служби судової охорони в Україні: дис. ... д-ра філософії: 081 Право. Харків, 2023. 224 с.

6. Здійснення правосуддя: як сприяти безпеці українських судів у воєнний час. *Консультативна місія Європейського Союзу з реформування сектору цивільної безпеки України*: вебсайт. URL: <https://www.euam-ukraine.eu/ua/news/latest-news/justice-how-can-you->

---

contribute-to-keeping-ukrainian-courts-safe-in-wartime/ (дата звернення: 07.06.2024).

7. Armytage L. Training of Judges: Reflections on Principle and International Practice. *European Journal of Legal Education*. 2005. Vol. 2, No. 1, P. 21–38

8. Про судоустрій та статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2016. № 31. Ст. 545.

9. Здобутки та завдання суддівської освіти. *Національна школа суддів України: вебсайт*. URL: <http://www.nsj.gov.ua/ua/news/zdobutki-ta-zavdannya-suddivskoi-osviti1/> (дата звернення: 06.06.2024).

ENSURING THE INTERNAL INDEPENDENCE OF ADMINISTRATIVE COURT JUDGES: SECURITY AND EDUCATION

Natalya V. Savytska, PhD student, Department of Criminal Law and Judiciary, Sumy State University (Ukraine).

E-mail: kpds@yur.sumdu.edu.ua

DOI: 10.32342/2709-6408-2024-1-8-8

Key words: *internal judicial independence, administrative courts of Ukraine, judicial reform, Judicial Security Service, National School of Judge.*

The independence of the judiciary is a fundamental element in ensuring the rule of law and the effective functioning of the judicial system in a democratic society. However, the implementation of this principle often faces numerous challenges and requires constant improvement of the mechanisms for its realization. This article is dedicated to examining the key directions for optimizing the foundations of internal judicial independence in administrative courts in Ukraine, considering the current socio-political context and the realities of the judicial branch's functioning.

The study presents proposals for enhancing the measures to ensure the internal independence of the judiciary in Ukraine's administrative courts. These proposals are based on a thorough analysis of systematized and summarized empirical data from annual reports on the state of adherence to the principle of judicial independence from 2017 to 2023, documentation from Transparency International Ukraine, and a critical examination of other analytical materials, judicial decisions of the High Qualification Commission of Judges, and normative acts of the High Council of Justice.

One of the priority directions for improvement identified is the development of an institutional system for ensuring the protection and safety of judicial activity, especially under martial law. The important role of the Judicial Security Service in creating a secure environment for the independent administration of justice by the judiciary, free from external pressure and threats to life and health, is emphasized. The legal aspects of the administrative and legal status of this law enforcement body, its structural organization, the range of its powers, and the specifics of its activities in conditions of armed conflict are analysed.

The second key direction for optimizing the foundations of internal judicial independence is identified as the institutional support of the judicial education system as an integral element in forming a highly professional, independent, and competent judiciary. The urgent problems and challenges in this field, as well as the conceptual role and practical activities of the National School of Judges of Ukraine in adapting training programs to the current realities of the judicial system's functioning, particularly those related to the armed conflict and the implementation of international humanitarian law standards, are highlighted.

The article emphasizes that only a comprehensive approach that combines institutional security measures for judges and high-quality judicial education can ensure the proper functioning of the judicial system and the full realization of the principle of internal judicial independence in Ukraine. Consistent efforts in these directions will contribute to establishing a high level of public trust in the judiciary and the rule of law in the state.

References

1. *Vyshcha rada pravosuddia zatverdyla Shchorichnu dopovid za 2022 rik "Pro stan zabezpechennia nezalezhnosti suddiv v Ukrain"* [On the State of Ensuring the Independence of Judges in Ukraine]. Available at: <https://hcj.gov.ua/news/vyshcha-rada-pravosuddya-zatverdyla-shchorichnu-dopovid-za-2022-rik-pro-stand-zabezpechennya> (Accessed 07 June 2024).
2. Shapoval, V.D., Pleskun, O.V., Lashko, Ye.Ye., Datsenko, L.Ye., Pustovit, I.V. (2023). *Rol sluzhby sudovoi okhorony u zabezpechenni okhorony ta pidtrymannia hromadskoho poriadku v sudakh v umovakh voiennoho stanu* [The role of the Judicial Security Service in ensuring protection and maintaining public order in courts under martial law conditions], no. 6, pp. 592-597. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-6/137>
3. Malovetskyi, O. *Sluzhba sudovoi okhorony ye vzirtsem efektyvnoi roboty* [The Judicial Security Service is an example of effective work]. *Sudova vlada v Ukraini*: vebсайт. Available at: <https://te.arbitr.gov.ua/archive/1216231/> (Accessed 07 June 2024).
4. *Pro rozghliad zvituv shchodo diialnosti Sluzhby sudovoi okhorony u 2022 rotsi* [On the consideration of the report on the activities of the Judicial Security Service in 2022]. *Rishennia Vyshchoi rady Ukrainy № 756/0/15-23* [Decision of the Verkhovna Rada of Ukraine] Available at: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/40760> (Accessed 07 June 2024).
5. Kipcharskyi, O.M. (2023). *Administratyvno-pravovyi status Sluzhby sudovoi okhorony v Ukraini*. Diss. doct. filosofii [Administrative and legal status of the Judicial Security Service in Ukraine. Dr. filosofii]. Kharkiv, 224 p.
6. *Zdiisnennia pravosuddia: yak spryiaty bezpetsi ukrainskykh sudiv u voiennyi chas* [Administering justice: how to contribute to the safety of Ukrainian courts in wartime]. *Konsultatyvna misiia Yevropeiskoho Soiuzu z reformuvannia sektoru tsyvilnoi bezpeky Ukrain* [Consultative mission of the European Union on reforming the civil security sector of Ukraine]. Available at: <https://www.euam-ukraine.eu/ua/news/latest-news/justice-how-can-you-contribute-to-keeping-ukrainian-courts-safe-in-wartime/> (Accessed 07 June 2024).
7. Armytage, L. (2005). Training of Judges: Reflections on Principle and International Practice. *European Journal of Legal Education*, 2(1), 21-38.
8. The Verkhovna Rada of Ukraine (2016), *The Law of Ukraine "On the judicial system and the status of judges"*. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine, vol. 31, Art. 545.
9. *Zdobutky ta zavdannia suddivskoi osvity* [Achievements and tasks of judicial education] *Natsionalna shkola suddiv Ukrainy: vebсайт* [National School of Judges of Ukraine: website] Available at: <http://www.nsj.gov.ua/ua/news/zdobutki-ta-zavdannya-suddivskoi-osviti1/> (Accessed 06 June 2024).

Одержано 07.06.2024.